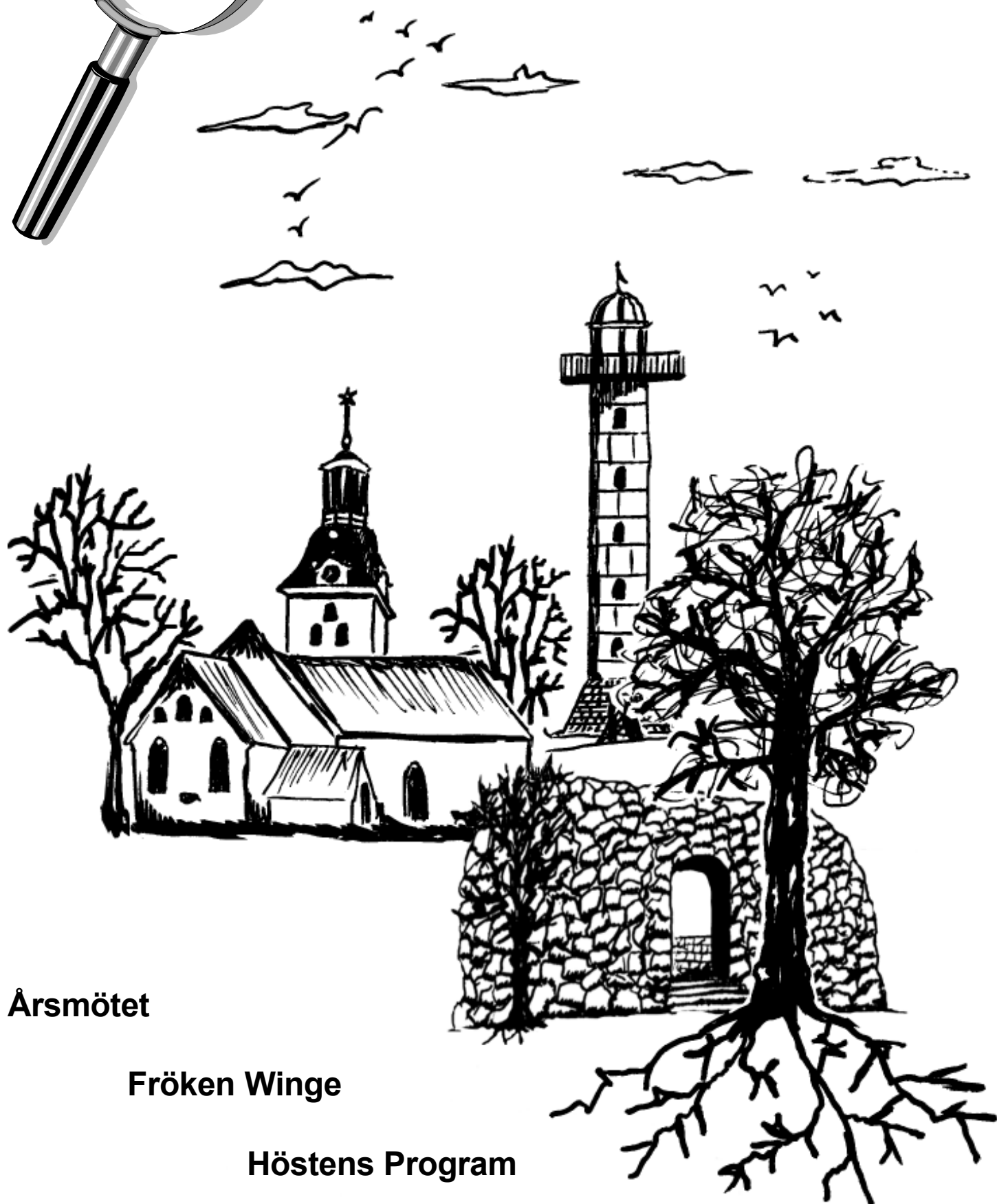

Wåra Rötter

Tjust Släktforskarförening

Nummer 2 2004 Årgång 18

Årsmötet

Fröken Winge

Höstens Program

Tjust

Släktforskarförening

Ordförande:	Holger Kanth	Tel. 0490 - 148 68
Sekreterare:	Valdy Svensson	Tel. 0490 - 188 18
Kassör:	Yvonne Andersson-Gullberg	Tel. 0490 - 201 85
Övriga ledamöter:	Hans Viberg	Tel. 0490 - 214 28
	Ove Fogelström	Tel. 0490 - 214 19
Suppleanter:	Anne-Maj Olofsson	Tel. 0490 - 324 02
	Oskar Södergren	Tel. 0490 - 322 97
Ansvarig för dataregister:	Holger Kanth	Tel. 0490 - 148 68
Ansvarig för medlemsregister:	Lars Oswald	Tel. 0490 - 148 36
Redaktionen för Våra Rötter		
Redaktörer:	Lars Oswald Lysingsvägen 27, 593 53 Västervik	Tel. 0490 - 148 36
	Inga Linde Tunagatan 5 C, 753 37 Uppsala	Tel. 018 - 25 11 32
	e-post: i.linde@telia.com	
	Katarina Korsfeldt Höders väg 3, 754 40 Uppsala	Tel. 018 - 50 85 55
	e-post: kkorsfeldt@hotmail.com	
Layout:	Bo Sandberg Hornsvägen 15 E, 593 54 Västervik	Tel. 0490 - 321 83
	e-post: sandberg.bo@telia.com	

Det går bra att skicka material som pappersmanuskript, på diskett eller på e-post till någon av våra redaktörer. Vi använder oss av PC. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera insänt material. Skickar ni digitala bilder ska dom vara i minst 250 dpi vid 100% och i jpg-fil.

Föreningens adress:	Tjust Släktforskarförening c/o Stadsbiblioteket
	Box 342
	593 24 Västervik
Postgiro	494 76 67 - 4
Föreningens org. nr.	833600 - 7128

Medlemsavgift 100 kr
familjemedlem 50 kr per år

INNEHÅLL I DET HÄR NUMRET

Sid. 2	Presentation och innehåll.
Sid. 3	Föreningsnytt. Årsmötet.
Sid. 4-5	Nya medlemmar. Program för hösten 2004. Nya Tidskrifter.
	Anbyttardag i Ankarsrum.
Sid. 6-8	Erik Axel Söderholm del II.
Sid. 9	"Fröken Winge" i Västra Ed.
Sid. 10	Program "Påbyggnadskurs i Släktforskning"
	Gamleby Folkhögskola vecka 32.

FÖRENINGSNYTT

Föreningens årsmöte avhölls under mars månad. Det väl förberedda mötet klubbades snabbt igenom av Bertil Eriksson. Som ordförande för två år omvaldes Holger Kanth. Omvald blev det av Valdy Svensson som ord. styrelseledamot. Nyval av Ove Fogelström som ersätter Lars Oswald som avböjt omval. I övrigt skedde omval av övriga suppleanter och revisorer.

För kommande verksamhetsår ser styrelsen ut enligt följande:

Ordförande:	Holger Kanth
Vice ordförande:	Hans Wiberg
Kassaförvaltare:	Yvonne Andersson-Gullberg
Sekreterare:	Valdy Svensson
Vice sekreterare:	Ove Fogelström
Styrelsesuppleanter:	Anne-Maj Olofsson och Oskar Södergren
Revisor:	Arne Malm och Ejvind Joelsson
Suppleant:	Karl-Erik Bohman
Som valberedning omvaldes:	Anders Johansson, Roland Johansson och Björn Malm.

Sammanfattning ur verksamhetsberättelsen

Styrelsen har till sin hjälp haft 4 kommittéer för Lotteri, Kaffe, Program och Tidningen. Styrelsen har haft 11 protokollförda möten. Nio föreningssammanskomster har genomförts under året. Varav en temadag på Gamleby Folkhögskola, och en anbyttardag i Locknevi i samarbete med Vimmerby-Hultsfreds släktforskarförening samt hembygdsföreningarna i Locknevi och Blackstad. En torpvandring i Ukna i samarbete med Ukna hembygdsförening. Kursverksamhet på Gamleby Folkhögskola har skett vid två tillfällen under året. Påbyggnads-kurs i DISGEN 8 samt den årliga kursveckan i augusti.

På jakt efter knekttorpet nr 50 Börsebo i Gärdstrum sn,

När TSF hade årsmöte, berättade vår inbjudna föreläsare Christer Warfvinge om Giftmordet i Börsebo som utspelades 1862 och med en lifgrenadjär vid Kongl. Lifgrenadier Regiment som en av de inblandade, nämligen Johan Petter Blondell. I soldatakten om Blondell står noterat att han avförts ur rullorna efter att ha dömts till döden 1862, orsaken till detta var mordet i Börsebo. I min forskning om soldater under indelningsverkets period, har jag försökt att identifiera de torp som beboddes av soldaten. Nu blev det en resa upp till Börsebo. En vårsöndag gav vi oss iväg på slingrande smala vägar i en mycket vacker natur. Väl framme i byn Börsebo svängde vi vänster in på en mindre väg som slingrades sig efter sjön Skiren och som skulle leda till soldattorpet, allt enligt General-

Ett antal studiecirkel har genomförts under året. Nio stycken nybörjarkurser med handledare från föreningen. Även kurser i "Läsning av gammal stil" har utförts under Stina Kanth:s ledning.

Föreningen har medverkat som gästföreläsare vid kurser för pensionärsföreningar samt IOGT/NTO.

Samarbete över gränserna med andra släktforskarföreningar sker med två träffar per år. Det är ÖGF, VHSF, PLF, KLGF, Dis-Småland samt TSF som utbyter tankar om program och annan information som kan komma föreningarna till del.

Inköp av microkort som komplettering till tidigare innehav har skett. Nu finns kort fram till 1920, för socknarna Vimmerby, Frödinge, Vena, Tuna och Hultsfred, dels alla kort för Djursdala fram till 1925. Utdrag ur församlingsböcker Södra Vi 1910 – 1930.

stabens förnämliga 100.000-del från 1880. Där torpet skulle vara i vägkorset låg ett stort äldre boningshus, Västergården enligt dagens karta. Vi sökte efter typiska tecken för torpruiner, syrenbuskar, fruktträd m.m men inget så långt ögat såg. Vad gör man? Intill det stora boningshuset som verkade vara tomt, låg ett modernt bostadshus. Jag knackade på och presenterade mitt ärende. Mannen i huset sa direkt, "jag skall visa dej var det ligger". Ute på hans tomt ca 20 m. från det stora boningshuset ligger ruinen efter soldattorpet. Prydligt märkt med en huggen sten och med en skylt Roten nr 50 Börsebo fastsatt på stenen. Jag var framme. Eftersom det stora huset förbryllade mej, frågade jag hur det kan komma sig att det ligger där. Svaret blev laga skifte i Börsebo, så flyttades byggnaden hit.

Utbyte av tidskrifter med andra föreningar inom landet sker. Dessa tidskrifter finns att tillgå i forskarummet.

Avskrivningsarbeten fortsätter med in-och utflyttningslängder, "Ge namn åt de döda" samt soldatinventeringen. Allt detta arbete är frivilligt och förening framför sitt stora tack för detta arbete.

Föreningen har utökat jourtjänsten även till fredagar mellan kl. 09.00 – 12.00. Genline finns på biblioteket. Bokning vid informationsdisken.

Medlemsantalet var 31 december 2003 665 st. Föreningens ekonomi är god.

Årsmötet avslutades med att Christer Warfvinge berättade om "Börsebomordet" ett drama ur verkliga livet som fick sin upplösning vid Tinget i Gamleby 1862.

Vi vill uppmärksamma adressen till vår hemsida:

www.tjustanor.com

Här finns uppgifter om föreningens programverksamhet, nyheter till vårt forskarcentrum m.m.

En vädjan från kassaförvaltaren:

När ni betalar in medlemsavgiften, använd översänt inbetalningskort, där har vi Eder kod angiven, betalar Ni via internet, ange koden (medlemsnummer) det kommer in ett antal avgifter som inte går att identifiera och därför står många på en restlista, kanske har du betalt redan. Känner någon på sig att inte ha betalat avgiften, så kolla, vi stryker Er efter 15 juli, detta är sista påminnelsen, kommer ingen tidning i höst vet Ni orsaken. Meddela föreningen om Ni vill vara kvar som medlem.

Soldattorpet flyttades till en udde vid sjön Svalgen och fick namnet Värnaholm, dit flyttade efterträdaren till Blondell. Ibland kan man undra varför man valde så vackra platser till soldattorpen, även om dom låg avlägset och ofta ensamt, var det för att erbjuda soldaten en attraktiv Rote så att han stannade kvar, jag har ofta träffat på många vackra soldattorpet.

Nya medlemmar som vi hälsar välkomna till föreningen

Torbjörn Strand

Ålgränd 1 A
593 40 Västervik

Jörgen Andersson

Linvägen 5, 1 tr
145 67 Norsborg

Margareta Jansson Lundgren

Parkvägen 36
131 41 Nacka

Greta Gustavsson

Fritunagatan 15
593 36 Västervik

Inger Rylander

Bågvägen 8
593 41 Västervik

Lars Bildh

Ekshäradsgatan 83, IX
123 46 Farsta

Jonny Johansson

Degersnäs 1
590 98 Edsbruk

Lennart Lundberg

Emeliehill, Skedshult
590 98 Edsbruk

Agneta Anckarman

Kulltorps gård
590 98 Edsbruk

Yngve Thunell

Orrvägen 5
175 64 Järfälla

Albert Johansson

Markörgatan 20 B
593 35 Västervik

Kenneth Davidsson

Trastvägen 3
590 90 Ankarsrum

PROGRAM FÖR HÖSTEN 2004

Söndag 12 september

Tid: kl 10.00

Torpvandring i Gladhammar, värd är
Gladhammars hembygdsförening

Onsdag 20 oktober

Tid: 18.00

Samling vid Museet.

Studiebesök på psykiatriska Museet Norra
Sjukhuset. Anmälan en vecka före till styrelsen.

Onsdag 17 november

Tid: 18.45

Plats: Biblioteket

Föreningsmöte, fastställande av årsavgift 2005.
Österpojckarna Rolf Nilsson och Arne Wenell
berättar om Gamla Öster i Västervik.

Onsdag 8 december

Tid: 18.45

Plats: Biblioteket

Luciakaffe och en trivsam kväll.
Min släktresa till USA 2004, Lena Petersson
berättar. Anbyten, kaffe och lotterier.

Välkomna på våra träffar hälsar Styrelsen. Anteckna träffarna i Din kalender.

Tjust Släktforskarförening
c/o Stadsbiblioteket
Box 342, 593 24 Västervik

NYA TIDSKRIFTER SOM KOMMIT UNDER

VÄREN...

Släktbandet	nr 43	Eksjöbygdens Släktforskarförening
KLGF-bladet	nr 51	Kalmar läns Genealogiska förening
Släkt-Trädet	nr 1/9	Nordvärmlands Släktforskarförening
Runslingan	nr2	Föreningen Släktf. i Uppland
Södertälje - Probanden	nr 151	Södertälje Släktforskarförening
MGF-Nytt	nr 2	Midälva Genealogiska förening
PLF-Nytt	nr 69	PLF/Oskarshamn
Anletsbladet	nr 3	Botvidsbygdens släktforskare
Släktposten	nr 1	Nässjöbygdens genealogiska förening
Boden -Anan	nr1+2	Boden -Överluleå Forskarförening
Gräns Posten		Gränsbygdens forskare i Dalsland
GF-Aktuellt	nr 155, 156	Genealogiska Föreningen Stockholm
Släkt och Hävd	nr 1+2	Genealogiska Föreningen Stockholm
Släkt-Eken	nr 1	Blekinge Släktforskarförening
Sukutiето	nr 1+2	Genealogiska Samfundet i Finland
Våra rötter vår Historia	nr 74	Hembygds och Släktforskare Nolaskog
Strödda Annotationer	nr 31	Släktforskarblad för Örebro län
Västgötogenealogen	nr 1/23	Västgöta Genealogiska förening
Anletsbladet	nr 2	Botvidsbygdens Släktforskarförening
Värmlandsanor	nr 1	Värmlands Släktforskarförening
Anropet	nr 1/21	Stor Stockholm Genealogiska förening
Ådalingen	nr 1/19	Ådalens Släktforskarförening
Släktbiten	nr 1/21	Släkt & Bygd, Bollnäs
Njudungen	nr 45/13	Njudungs Genealogiska förening
Angeläget	nr 1+2	Sveriges Släktforskarförbund
Hallandsfarare info	nr 63/19	Hallands Genealogiska förening
KGF-nytt	nr 84/22	Kronobergs Genealogiska förening
Släkthistoriskt Forum	nr 1	SverigesSläktforskarförbund
Anknytningen	nr 1+2 /21	Nyköping-Oxelösunds Släktforskarförening
Ansiktet	nr 2	Folkare Släktforskarförening
Ättlingen	nr 1	Skövde Släktforskarförening
Diskulogen	nr 64	DIS i Linköping
Stamträdet	nr 2	Sällskapet Släktforskare i Sandviken

FÖRENINGEN TACKAR MEDARBETARE SOM JOBBAR FRIVILLIGT

Text: Lars Oswald
Foto: Bo Sandberg

Som ett tack till alla medarbetare som jobbar frivilligt med avskrifter, inmatning, jourtjänst m. m. Har TSF under en följd av år bjudit in dessa personer till en träff under våren.

I år var det en kväll i Maj månad som ett 30-tal tillsammans med TSF:s styrelse samlades vid Vårdshuset Hjortenbaden för att i den vackra vårkvällen intaga den förtäring som föreningen bjöd på.

Ordföranden Holger Kanth hälsade välkommen och tackade alla för ett fint jobb, utan Er skulle vi inte ha det rikliga mate-

rial som kommer alla släktforskare till nytta sade han bl.a. och fortsatte, hoppas att när sommaren är över och höstrusket närmar sig, ni börjar bli lite otåliga att inte ha något att göra, då skall ni veta att Ni är välkomna att göra en insats igen, för uppdrag finns. Vi sög åt oss berömmet och njöt av den goda förtäringen och trivsel kring bordet. Det kändes helt rätt.

ANBYTARDAG I ANKARSRUM

Som en uppföljning av anbyttardagen i Västra Ed under vintern, var nu turen kommen till den södra kommundelen och då blev den förlagd till Ankarsrums Folkets hus. Liksom i Västra Ed så var det ett 45-tal som hade hörsammat inbjudan. Det var deltagare från Skåne, Göteborg, Öland som bl. a. var med och fyllde lokalen. Alla fick något med sig hem, det var ett livligt utbyte av anor, databaserna var flitigt utnyttjade som hjälp att komma vidare.

Inte behövde man vara hungrig, försäljning av kaffe och smörgåsar, korv m.m. var tillgängligt inom lokalen så alla blev nöjda.

Lars

Nya medlemmar som vi hälsar välkomna till föreningen

Anna Bernhard

Gustav III:s väg 23 I
168 30 Bromma

Inger Arvidsson

Kasinge, St. Lycktorp
590 96 Överum

Rolf Ohlzon

Karpgatan 3
593 40 Västervik

Vivi-Ann Åkerman

Gärdsholmen 1
590 98 Edsbruk

Yvonne Petersson

Rönnvägen 16
593 37 Västervik

Lars Widestrand

Stora Björka, Hagen 1
590 96 Överum

Simon Halling

Rödja Gård
594 92 Gamleby

Thomas Blomqvist med familj

Alviksgatan 9
593 37 Västervik

Birgitta Malmberg

Vindö egendom 1
615 92 Valdemarsvik

Gun Berglund

Ankdammsgatan 5 A, X
171 43 Solna

Jan-Erik Ådermark

S:ta Gertruds väg 196
593 41 Västervik

Märta Karlsson

Kuttorpsvägen 21
594 93 Gamleby

Erik Axel Söderholm

del II

Vi skriver november 1894. Ynglingen Erik Axel vandrar på vägen mellan Norrköping och Dagsberg, ut till sin nya anställning som fiskedräng på Svinnerön, han har inte en aning om var den ligger. Av en fru i Norrköping som hade en tjänstejonsbyrå, hade han blivit såld som dräng till en fiskare på ön. Han förvarade sina ägodelar i en liten säck som han bar över axeln.

Väl framme vid Bråviken träffade han på en skomakargumma och frågade efter vägen till Svinnerön, eftersom gumman var döv blev svaret ”goddag yxskaft” så han fortsatte till nästa stuga, där det bodde en fiskare. Han ställde samma fråga om vägen, och fick den trösterika upplysningen att nämnda ”pensionat” låg långt uti Bråviken, och att det inte gick komma dit förrän nästa dag, dels var det sent på kvällen och fiskarfar var inte hemma, så någon rodd dit ut gick inte att få. Han frågade om han kunde få ligga kvar? Neej herre je det var inte möjligt. Ungarna var många och stugan trång. Tung till sinnet begynte han sin vandring på nytt. Kommen ett stycke på vägen kom en av pojkarna och bad honom komma tillbaka, ”han får fäll ligga hos oss om han vill tat som vi haret”. Fiskarfar hade kommit tillbaka från sjön och hört historien om den vandrande drängpojken och tyckt det var synd om kräket. Till kvällsvard blev det simporna och potatis, en konstig fisk de där simporna, med stor skalle med smal spetsig stjärt. Mesta maten satt i skallen bland många krokiga ben,

att mästra alla de där köttslamsorna fodras konst och den konsten besitter ingen som inte är uppfödd vid havet eller dess vikar. Erik Axel kunde inte den konsten utan gick hungrig från bordet. Han kom senare att behärska konsten att äta simporna.

Följande morgon begav sig Erik Axel ut i en fiskebåt med segel till sin nya arbetsplats. Det var

hans nattvärd som seglade ut honom till Svinnerön. Han kände en härlig känsla att fara fram på havets vågor. Väl framme möttes han av fiskaren hustru, mannen var ute på sjön och arbetade med sina nät. ”Har frua skickat ut dej”? Var fiskarens välkomsthälsning, ”ja det hade hon” svarade Erik Axel, så var den presentationen överstökad.

Nu började livet som fiskardräng, redan följande dag var i han igång att lära sig sköta skötnäten. Herre min skapare så det gick. Varenda smäll med pulsen kastade upp ofantliga kaskader med vatten, det stänkte över hela kroppen, ja även ansiktet fick sin del av vattenkaskaderna. Det senare var nog till en fördel för här ute på ön slösades det inte på vatten för utvärtes bruk. Fisken blev rädd för puksmållarna och sprang på näten, di säger så, här ute bland skären. Den första gädda han drog upp på skötnäten var en riktig baddare, hela 14 kilo, att han inte for i sjön var ett under. Det var imponerande på den ordkare husbonden, som gav ett berömande ord.

Vinterfiske

Nu hade vintern kommit och snart blev det ”lock på byttan” som de brukade säga här ute, isen hade lagt sig som ett lock över de platser där det utövats skötfisket. Men nu skulle man draga not under isen. Erik Axel skulle lära sig även denna fiskemetod. För att få fäste på isen använde man istrampor som man fäste under vardera bakfoten. Det tog ett tag innan Erik Axel kunde stå på benen med dessa istrampor under fötterna. Gick han inte på näsan med blodvite som följd, satt han sig på ändan, men han lärde sig, och så var det att dra och dra. Notlinan spändes runt kroppen för att sitta stadigt när man drog noten under isen. Det var ett tungt arbete som frestade på bakbenen. Nästa fiskemetod var ståndkroksfisket, det användes mycket under vintern. Krokarna betades med små mörtar som kunde få sitta länge på kroken. Erik Axel tyckte att det var hjärtlost att behandla små fisken på det viset. Men husbonden var religiös, förklarade att det var till människans nytta, och då behövde ingen bekymra sig om huruvida det var grymt eller ej. Han fick sina bannor av husbonden under sin lärotid, visst kunde han göra tabbar, han tappade isbillen i sjön och det fick han höra av ”mäster”.

Hästforor från Vikbolandet

Långa foror med Vikbolandingar (bönder från Vikbolandet) for förbi utanför ön på sin väg till Kolmården för att hämta ved och virke för gårdarnas behov. Att skoja med dem var sjöfolkets stora nöje.

Det fanns en fiskare, Emil Andersson, som var outröttlig att driva med bönderna, han hittade på öknamn för varje bonde, dessa käftade emot, men de drog för det mästa det kortaste strået.

Emils tappade fisk

Det hände att man fick sjuk fisk i noten. De svullnade upp och var fulla med vatten, köttet blir rött och är oätligt. Ofta var det Iden som var utsatt för den åkomma. Fiskaren kallar det vattusot. När de ibland fick sådan sjuk fisk var Emil på gång med sattyg. Han lade ut den nära böndernas körväg, men på sådant sätt att den såg ut att vara tappad. När de kom åkande och fick se fisken på isen stannade de och plockade upp den, men nu var Emil framme, fisken var hans, han hade tappat den och så var ordväxlingen igång. Det var dit Emil ville komma, det slutade i regel att han fick sin fisk tillbaka, han tog fisken i sina händer slog bonden i skallen så Fisken sprack, ansiktet blev igenmurat av var och tjockt vatten.

Under vintern kunde man se ”ståndkrokar” utsatta över hela fjärdarna, de var försedda med en liten alkivist vid var krok. Nu var det så att böndernas vintervägar slingrade sig mellan dessa ståndkrokar, det fanns tillfällen till tjuvfiske när de for förbi. Särskilt en bonde från Konungsund hade satt i system att vittja ståndkrok, han besökte och vittjade samma krok regelbundet. Det där sågs av fiskarna, när bonden körde förbi mot Kolmården för att lasta, gick Axel ut mot den eftertraktade ståndkroken, eftersom det snöade litet lätt syntes inte spåren efter Axel. Väl framme högg han med isbillen en lång smal rämma, sopade igen spåren och lät det lätta snöandet göra resten för att dölja illdådet. Hästfororna kom efter ett tag på väg hem, en ensam fora kom lite på sidan om de övriga och efter dem. Kommen mitt för sin ”ståndkrok” stannade han och hoppade av från lasset. Snön hade gjort sitt jobb. Bonden åkte igenom vaken ock kilades fast. Hans nödrop på hjälp hördes över fjärden. Fiskarpojkarerna skyndade till med en flinande Axel i täten. Väl framme fick de se bonden Jonas Andersson rejält fastkilad jäms efter midjan. Emil kunde inte vara tyst, han hov upp sin röst ”vad i all kölhalade storbåtar sitter Du och metar simpor på vårt fiskevatten din ynkrigg”.

Han blev nu huggen fri ur sin fångenskap och uppdragen på fast is och kunde fortsätta hem i våta kläder, frusen och stel, utan fisk denna gång. Fiskarpojkarerna vandrade hem belåtna med sitt spratt.

Axel fick mycket beröm för sitt jobb med vaken. Väl hemma hos den varmt religiöse fiskaren, skrattade han så magen hoppade när han fick höra om Jonas Anderssons vinterbad.

Kräkorna slår till

Det var inte bara bönderna som tjuvfiskade, de stora bovarna var kräkorna. De drog upp både rev, krok och bete. Hur de kunde veta att det fanns fisk i ändan av reven vete hunken. Men en gång när Axel vittjade fick han en gädda och en kråka på ståndkrok. Kråkan hade börjat dra upp reven på vilken en gädda fastnat, men gäddan gjorde tydligen ett kast och drog tillbaka reven så att kråkan följde med och trasslade in sig och följde med ned i vattnet och drunknade.

En segeltur med strömming på Bråviken

När strömmingen gick till kunde det bli mycket i näten. En morgon när vi vittjade hade vi fått nära 400 kilo, det var en ordentlig fångst. Fiskarhusbonden vädrade pengar, nu får ni segla in till Norrköping

och sälja fångsten var hans ord. Vi riggade storbåten för den långa färden till Norrköping, det var en färd på ca 3 mil. För att vara säkra på att vi skulle klara av seglingen, lejde han en gammal van sjöman att sköta rodret, nämligen fd båtsmannen Anders Petersson.

Iväg kom vi, men vinden var ostadig, först västlig som övergick till nordlig och ökande hela tiden så att den slutligen fick stormstyrka. Vi hade tre segel uppe, jag skötte förseglet, Henning Bergström focken och båtsmannen akterseglet. Vi låg hårt på vinden men klarade oss ganska bra. Sjöarna slog in över oss eftersom båten var öppen. Det var att ligga på knä och ösa med en hand och sköta försegelskotet med den andra, det var bara att ösa och ösa. Ute på Pampusfjärden rök aktermasten av, seglet gick i sjön. Nu blev det arbetsamt för oss, vi var nära haveri ett par gånger, vi tog in vatten så nu räckte det inte att jag öste för fullt. Henning fick ta mitt öskar, jag tog av mig en stövel och öste för fullt med den. Båtsman Petersson visade sina kunskaper om sjön, och förde båten upp mot lä bakom en holme. Där lagade vi vår stormast och kunde fortsätta mot Norrköping. Vi var nu mycket försenade efter vårt missöde med masten. Affären med strömmingförsäljningen gick dåligt, priset som vi fick per kilo var 4 öre så det var en mager förtjänst att redovisa när vi kom hem.

Fiskarbonden blev mäktigt arg för den dåliga förtjänsten. Hade vi inte haft båtsmannen Petersson med oss vet jag inte hur seglasten slutat. Det var min första riktiga segeltur i en storbåt. Jag har seglat många gånger sedan denna skräckfärd, men aldrig har jag glömt när jag pumpade båten läns med en stövel.

Från sina år som dräng på Svinnerön skriver Axel senare om **profiler jag mött**. Det är särskilt tre namn han framhåller, Ryssen, Lotsen och gubben Wärner.

Ryssen som egentligen hette Henriksson var från Estland, men kallades av fiskargubbarna Ryssen. Han hade kommit från Estland i sin lilla båt, enligt rykte skulle han vara Svensk till börd. Han slog sig ned på en liten holme, livnärde sig med fiske och då mest strömmingsfiske. Det var ej så noga på den tiden, hade en fattig stackare bara en båt och några garn kunde han draga sig fram rätt så hjälpligt där ute på holmarna och ingen körde bort honom. Det är egentligen ej mycket att tala om Ryssen. Han fiskade som alla andra Bråviksfiskare.

Fångsten han fick seglade han in till Norrköping och sålde. För pengarna blev det inköp av starkvaror och så söp han sig full som de en del av sina fiskarbröder från Bråviken. Men han var en mycket våghalsig seglare. Otaliga gånger varnades han av de gamla erfarna fiskargubbarna för sina våghalsiga seglaster. Men han sade jämt: ”Hin kan inte bringa Henriksson i rännan när man som jag seglat över Östersjön i en liten fiskebåt, då seglar man ej omkull på Bråviken”. Ryssen fortsatte att segla i alla väder. Men en dag tog ”Hin” över och Ryssen hade gjort sin sista resa. Han hade varit till staden med sin fisk och var nu på väg hem, stärkt av stadens starka drycker blev han lite övermodig, satte alla segel och for fram över vattnet med en väldig fart. De övriga fiskargubbarna förde blott hälften segel och rynkad på ögonbrynen åt Ryssen framfart. Kommen mitt för Österön gick masten över bord, både storsegel, topp och fock följde med i vattnet. Att bärga dem för Ryssen var omöjligt, med knapp nöd förmådde han ro sin avtacklade båt i land. De andra såg hans haveri och tänkte, nu har väl Ryssen fått sig en läxa som han ej glömmer. Men döm om allas förvåning, då båten strax därefter stack ut från land. I mastens ställe stod en stor gran. Han hade huggit en gran som segel. De övriga fiskarna styrde ned mot Ryssen, för det tilltaget kunde inte gå väl. Granen var ett stort vindfång och pressade båten hårt. Det var nu ”Hin” slog till. Båten kantrade av det hårda trycket, Henriksson själv försvann i djupet. Övermod och fyllan gjorde slut på den skicklige seglaren. Han fiskarkamrater kunde ingenting göra. Ryssen hade funnit sin grav i det vatten som han många gånger utmanat. Båten bärgades av fiskaren Johan Wärner. Eftersom Henriksson ej hade en enda släkting, behöll Wärner båten. Jag har seglat i den många gånger, men med trygga fiskare bakom seglen

Om **Lotsen** som inte var lots har jag några minnen som jag vill förmedla. Hans namn var Johan Andersson, fiskare sedan barn domen, bodde i en stuga som hette Lotstorpet, av vilken orsak känner jag ej. Men Johan fick namnet lotsen, med det namnet var han känd både i stad ock bland skärgårdsfiskarna. Han var en styv fiskare gamle lotsen och mycket full av de dödas ben. Varhelst han kunde sno ihop rackartyg gjorde han detta med glatt hjärta. Ack hur många gånger var gubbarna och gummorna i det lilla fiskeläget på väg att rusa i luven på varandra på grund av lotsens uppfunna rackartyg. Men själv snodde han sig gladeligt undan alla kontroverser. Han

hade en satans förmåga att slingra sig undan alla obehagligheter. En vanlig syndig människa skulle helt säkert ha blivit ihjälslagen ifall han utfört tiondelen av lotsens skurkstreck. Men som de gamla fiskargubbarna brukade säga: "Gamle Hin hjälper di sine". Lotsen var överstyr att ta reda på var strömmingen gick som tätast. Men det höll han för sig själv. Nu kom hans rackarspel till pass. På eftermiddagen kunde han gå ut med sin storbåt för sätt i sina skötar, men han valde de sämsta platserna, där ingen fångst var att vänta. De övriga fiskarna följde efter, de visste ju att Lotsen ha på känn var strömmingen gick till. Men han lurade dem alla. Under natten var Lotsen ute och flyttade sina skötar till platsen där strömmingen fanns. På morgonen kom han hem med full last, de övriga stod där med tomma skötar. När han sov vete katten. På grund av hans förmåga att alltid få fisk, trodde många att han hade en del på kistbotten, han skulle va rik, så gick pratet här ute. Men han lurade dem även här, ungarna var många att mätta, hans brännvinskutting fick aldrig var tom. Lotsen söp ohejdat och en tuting var så bra att ta till var gång han behövde försvara sig mot någon antagonist. På sin ålders höst köpte han ett litet ställe av en fiskare för en spottstyver. Och där levde han med sin käring och sitt yngsta gli "Mamsellen" kallade trots att han är en maskulin individ. Han kom att bli en värdig efterföljare, går troget i faderns fotspår. Lotsen blev en stor profil i skärgården.

Gubben Wärner

När Johan Wärner närmade sig de femtio, tyckte han det var dags för ett giftemål. Han hade träffat en tjugo år yngre kvinna, Johanna som skulle bli hans hustru. De slog

sig ned i en liten koja invid Bråviken med det klingande namnet Fågelsången. Där livnärde de sig på fiske. De hade inget eget vatten, utan paret far än här och där med sina nät, revar eller skötar. Inland fick de lite ovetv av de rätta fiskerättnnehavarna, men i regel gick det bra. Johan Wärner uppträdde alltid lugnt och gav sig ej in i dispyter om fiskevattnet, han hade ju inget.

Fattigt hade de och trångt var det i kojans. Den var så liten att hela möblemanget bestod av en soffa, en byrå, ett bord med två stolar samt sängen, mer fick inte plats. Men gästfria och gemytliga mot alla som kom in över kojans tröskel. "Sitt, sitt" var alltid Wärners välkomsthälsning, men sällan fanns det något att sitta på. Snusdosan kom fram för bjudning, flera gånger under besöket, även om de bara låg några få korn på botten. Det var en av hans många egenheter. Själv använde han aldrig snus eller tobak. Trots detta tog han alltid fram skrinet med sina rökipor när någon kom på besök. Brännvinsflaskan kom också fram, men här ville Wärner ha en liten sup, inte mer än en fingerborg men allra högst en om dagen. Men det var vid särskilda tillfällen han lät avsmaka en fingerborg.

Johanna och Johan fick en son som fick namnet Fredrik. Han växte upp blev sjöman samt gifte sig. I sitt äktenskap fick han en dotter. Tyvärr gick han bort i unga år, då han drabbats av scharlakansfeber. Johan Wärner var som jag nämnt, gammal när han och Johanna bildade hjonelag.

Vacker var han inte heller och naturligtvis blev han varken yngre eller vackrare med åren. Vi pojkar brukade likna honom vid en simpa, en av de allra fulaste fiskarna i universum. Om det berodde på ovanstående egenskaper eller ej låter jag vara osagt. Men det började hända underliga

saker med Johanna, hon började med smilande ögon se till ortens fjärdingsman, men han var också en gubbe Wärner, men några grader trevligare vad det yttre anbelangar. Fjärdingsman och Johanna hade lite hokus pokus för sig, som en följd av detta kom en son Hjalmar till. Nu blev det så att fjärdingsman fick betala ut en ganska rund summa pengar till Wärner. Johanna och Wärner hade bott ihop i många år, men nu fick hon inte dela hans bädd längre. Wärner betraktade henne som en snäll tjänarinna. Hon fick slita och sträva för husets uppehälle. Aldrig ett uppmuntrande och vänligt ord fick hon i gengäld. Det var nog tunga dagar. Men Wärner var ej elak, han tog hand om Hjalmar som sitt eget barn. Han syftade aldrig på händelsen med fjärdingsman mer än enda gång under deras liv och det tillgick på följande sätt. De hade en ung hankatt. En dag sade Johanna vi borde kastrera katten. "Hurså" sa Wärner "katten har väl aldrig varit fjärdingsman". Så var det inget mer tal om det. Hjalmar växte upp och blev sjöman även han. Men först stannade han hemma och hjälpte de gamla. Till Wärners ära skall man säga att han var mycket rädd om pojken, han fått en ny son som fick ersätta den tidigt bortgångne sonen. När denne dog, såg vi för första gången hur Wärner grät, ingen hade sett honom tidigare fälla en tår. Wärner överlevde sin Johanna i många år. Till sist mätt av ålder och ha fått sett sina barnbarn och barnbarns barn slöt han sina ständigt plirande ögon för att sova för alltid.

I nästa nr av WR fortsätter vi Erik Axel Söderholms levnadsöden, då har han återvänt till fastlandet.

I nästa nr av Våra Rötter

Fortsättning om
"Erik Axel Söderholm"

Fortsättning om Oskar Hult
"Äventyret före emigrationen till
Amerika"

Förbundsstämman

Veckokursen på Gamleby Folkhögskola

Våra Rötter

Material till nästa nummer av Våra Rötter måste vara oss tillhanda senast den 31/8-2004. Det går bra att skicka material som pappersmanuskript i Times New Roman, 11 punkter, på diskett eller på e-post till någon av våra redaktörer. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera insänt material. Det går också bra att skicka kort, så scannar vi in dom. Glöm ej att skriva adress, så vi kan skicka tillbaka korten.

Lars Oswald
Lysingsvägen 27
593 53 Västervik
Tel. 0490 - 148 36

Inga Linde
Tunagatan 5 C
753 37 Uppsala
Tel. 018 - 25 11 32
e-post: i.linde@telia.com

Katarina Korsfeldt
Höders väg 3
754 40 Uppsala
Tel. 018 - 50 85 55
e-post: kkorsfeldt@hotmail.com

Fröken Winge i Västra Ed

Vem är denna kvinna som döljer sig bakom namnet? Vi skall reda ut detta med hjälp av en artikel i Västerviks Tidningen 8 januari 1990 där skriver Bertil Korsfeldt om denna märkliga kvinna. Vi citerar valda delar ur hans artikel.

I större församlingar har det blivit mer och mer vanligt att man i någon form har skriftlig kontakt med sina medlemmar. I Västra Ed ger man ut ett sockenblad som utkommer månads vis. I septembernumret hittade jag ett bidrag från min vän Aina Carlstedt, f d kantor i Hallingeberg. Hon är född och uppväxt i Västra Ed. Hon berättar om sin första pianolärarinna; den legendariska organisten där: Terzetta Vilhelmina Octavia Winge (1864-1945). Hon tillträdde tjänsten 1890 och kom att tjänstgöra under 51 år, plikttroget utan fridagar och semester. Även de sista åren av sin levnad satt hon på söndagarna vid sin kära orgel, men nu vid sidan om den.

Ingen skoltjänst

Hon hade tagit sin examen vid Musikaliska Akademin; organistexamen 1882 och kyrkosångarexamen 1883. Hon hade ingen skoltjänst, men nog är det märkligt att hon fick utöva sin hela livsgärning i en landssocken. Det vanliga var ju att kantorn skötte både kyrka och skola. Hon kallade sig aldrig kantor, utan hennes titel förblev hela livet "Fröken Winge". Hon hade fri bostad och en årslön på 1000 kronor (1930-talet). Aina berättar att hon fick betala 50 öre för varje speltimme. Fröken Winge levde mycket enkelt men med stolt medvetenhet om sitt eget värde. Hon gästade ofta herrgårdarna. Hennes personliga vänner var kyrkoherdarna Herman Brilioth och Gustav Malmberg som även var hennes stöd. Hon blev med tiden lite excentrisk, vilket Aina lämnar flera exempel på. Höst och vår brukade Fröken Winge förnya sitt lager för det enkla hushållet. Notan slutade varje gång på 10 Läkerolaskar.

Föräldrar och musikalisk bakgrund

Hon hade musikaliskt påbrå efter fadern som var en framstående musiker. Fadern hette Otto Daniel Winge. Född 1810 den 2 maj och son till kantorn och organisten i Skokloster Daniel Winge. Modern hette Sophia Vilhelmina Louise Baer och kom från Berlin. Otto Daniel började sina musikstudier i hemmet och fortsatte sedan i Kungliga huvudstaden. Han kunde senare

avlägga sin examen vid Musikaliska Akademin med diplom i både pianospel och harmonilära. Han tjänstgjorde de närmaste åren som organist i flera Stockholmskyrkor. Han hade stora vyer och for därför utomlands för ytterligare studier. I Berlin och Paris utvecklade han sitt pianospel genom att studera för den tidens stora pianister. Paret Otto Daniel Winge och Sophia Vilhelmina Louise Baer fick två barn, båda flickor, Daniela Sophia Lovisa född 1862 och Terzetta Vilhelmina Octavia född 1864. Daniela blev också en duktig organist. Men dog mycket ung, endast 23 år gammal. Fadern avled ett år efter dottern Daniela, han avled i september 1886.

Elev hos Fröken Winge

Aina berättar att hon tog både orgel och pianolektioner för Fröken Winge. Hon var mycket effektiv i sin undervisning. Jag fick spela "Etuder af Loeschhorn". Jag har inte hittat kompositörens namn i Sohlmans musiklexikon. Det är en miss av förlaget, tycker jag. Vid mina lektioner var jag alltid ute i mycket god tid. När jag kom satt alltid Fröken Winge på kyrktrappan och väntade. Då blev det först en liten pratstund innan lektionerna började. Då kunde jag få veta saker som hon glatt sig åt. Kanske hade Yngve och Brita varit och hälsat på henne. (Yngve blivande ärkebiskop och Brita dotter till dåvarande). När Natan Söderblom hälsade på hos kyrkoherde Brilioth fick hon spela Quatre Mains med honom. Det var ett stort ögonblick.

Historiens vingslag

Vid sådana samtal borde historiens vingslag gjort sig påmind. Ty denna Fröken Winges farfar född på 1700-talet, hade fått sin undervisning av Hosiannas skapare. Fadern hade samarbetat med Auber, Adam m.fl. Han hade träffat Felix Mendelssohn och till och med fått ett manuskript av honom.

Fröken Winges Koralbok

Den koralbok som hon använde större delen av sin tjänstgöringstid, hade hon skrivit för hand. När hon tog sin examen gällde

hovkapellmästare Haeffners förslag att man borde hålla 3 eller 4 sekunder på varje ton allt efter psalmens karaktär. Det var nog bra för träning av sångrösten, men psalmsången blev nog sövande. I opposition mot Haeffner framträdde mot slutet av 1800-talet en del framstående kyrkomusiker med egna koraltbearbetningar. Det är sådana som Fröken Winge skrivit av. Dessa finns hos kyrkokören i deras samlingar. Harmoniseringarna är i allmänhet tunga och med många förtecken. Fröken Winge har alltid med upphovsmannens namn, här finns många framstående kyrkomusiker, t.ex. Carl Johan Lewerth (1818 – 1888), Carl Robert Humbla (1828 – 1907). Mest är bröderna Mankell representerade. Fadern till dem invandrade från Tyskland 1823. Han var musikdirektör och hette egentligen Mangold. Han ändrade senare namnet till Mankell. Musiken gick i arv hos Mankell, två söner och en sonson blev också musikdirektörer.

Till hennes minne

Aina fortsätter att berätta om Fröken Winges rytmik till olika psalmer. Speciellt glad rytmik hade hon till psalmen 51 (nu 104). För den koralen svarade Fredrik Hjort (1868 – 1946). Han var organist i Gustav Vasa församling i Göteborg och en av de främsta företrädarna för mer rytmik i koral-sången. 1:a söndagen i advent sjöng kyrkbesökarna i V Ed till Fröken Winges minne psalmen **Gläd dig du Kristi brud** på den melodi hon brukade använda.

Är Fröken Winge bortglömd?

Visserligen är hon borta från detta liv, men det finns saker kvar som påminner om hur hon var klädd, vilka hattar hon bar, besök Västra Eds hembygdsgrupp, där står koffer-tar med Fröken Winges klädesplagg, se på hennes hattar, hon finns bland oss, legenden Fröken Winge.

Veckokurs vecka 32, 2-6 augusti 2004, på Gamleby Folkhögskola

”Påbyggnad i Släktforskning”

Måndag	09.00-09.15	Kursens öppnande
	09.15-10.30	”Kopporna och den vita pesten, bävergäll och daggmaskolja”, Margaretha Löfholm
	10.30-10.50	Kafferast
	10.50-12.30	Var källkritisk i din forskning, Lars Oswald
	12.30-13.15	Lunch
	13.15-16.00	Utflykt till Överums Hembygdsmuseum, Stig Loftås
Tisdag	09.00-10.30	Vad skiftekartor berättar, Ulla Ekberg
	10.30-10.50	Kaffe
	10.50-11.30	forts. ”Vad skiftekartor berättar”
	11.40-12.30	Läsning av gammal stil, Stina Kanth o Gunilla Källström
	12.30-13.15	Lunch
	13.15-15.00	Emigrationsforskning, Förbundordf. Ted Rosvall
	15.00-15.20	Kafferast
15.20-16.00	forts. ”Emigrationsforskning”	
Onsdag	09.00-10.30	Läsning av gammal stil, Stina Kanth o Gunilla Källström
	10.30-10.50	Kafferast
	10.50-12.30	Ellen Key-Europé med rötterna i Tjust, Anitha Johansson
	12.30-13.15	Lunch
	13.15-15.00	Domböcker vad hittar jag där, Ragnar Fornö
	15.00-15.20	Kafferast
	15.20-16.00	forts. ”Domböcker”
18.00-21.00	Besök i Gamleby Tingshus, avslutning med en salladsrätt på skolan	
Torsdag	09.00-10.30	forts. ”Domböcker”, Ragnar Fornö
	10.30-10.50	Kafferast
	10.50-12.30	forts. ”Domböcker”
	12.30-13.15	Lunch
	13.15-15.00	Skogen och naturen, Torsten Ungaäter
	15.00-15.20	Kafferast
15.20-16.00	Läsning av gammal stil, Stina Kanth o Gunilla Källström	
Fredag	09.00-12.00	Släktforskning i olika dataprogram, Willy Vernersson
	12.00-12.30	Avslutning

Anmälan till:
Gamleby Folkhögskola
0493-131 00

Tjust Släktforskarförening
c/o Stadsbiblioteket
Box 342, 593 24 Västervik

Förenings Brev

B

